

גנזי המלך

ארבע כנסות

קובץ שבועי בעניני יהדות מהוצאת

165

להזמנת עלונים ולפרסום טל: 03-6762226 מופץ בכל הארץ ב-90,000 עותקים

"והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה.."

'דרך ארץ קדמה לתורה'

מתוך דרשותיו של הרב אמנון יצחק שליט"א

יש כאן, אלא סוג ענין אחר לגמרי. ומוכח דיש ראייה מזה, על זה, אם רועה העדר בתכלית החריצות והשלמות והרעייה וכל הקשור איתה מסודרים בסדר היותר נכון, מכאן ראייה שגם ההנהגה במלכות תהיה בסדר נאות, דיש צד השתוות בערך מילוי חובתו בנוגע לזולת ואם אינו חושש לצאן, אין לסמוך עליו גם בענינים חשובים יותר. ואין לומר שמחמת חשיבות הענינים יסדרם כראוי, דבעומק הכחות יש צדדי השתוות ומי שאינו מסודר כראוי בעניניו החומריים, גם בעניניו הרוחניים אינו מסודר, כי הרי אי סדור עניניו החומריים אינו בא מתוך שמבטל לגמרי עניני החומר ואינו חושש להם כלל, דודאי אינו מבטלם, אך לא איכפת לו אם הדברים אינם כפי שצריכים וראויים להיות, א"כ ה"ה בעניני רוחניות שלא יקפיד על תקנת עניניו בדברים שלא הורגל בהם, או שאינם חמורים בעיניו. והבחינה בצאן מוכיחה על האדם לידע איך הנהו במהותו.

אמרו ז"ל: 'שקולה מצות ציצית כנגד כל מצות שבתורה' (נדרים כה). ועוד אז"ל: 'דתניא רבי מאיר אומר: "מה נשתנה תכלת מכל הצבעונין? מפני שתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לאבן ספיר ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד'" (חולין פט). והרי שמצות ציצית שהיא בענין גשמי וגם אינה בגדר קדושה רק בגדר תשמישי מצוה, דינא הוא; דנזרקין, יש לה השתוות לעולמות העליונים, דהחכמה בכל העולמות אחת היא ולעולם העשיה ירדה בהתגשמות לצורך קיום המצוות שבפועל, אך הם

המשך בעמ' 2 <<<

לדוד בצאן ומצאו רועה יפה; היה מונע הגדולים מפני הקטנים והיה מוציא הקטנים לרעות כדי שירעו עשב הרך ואחר כך מוציא הזקנים כדי שירעו עשב הבינונית ואח"כ מוציא הבחורים שיהיו אוכלין עשב הקשה. אמר הקב"ה: "מי שהוא יודע לרעות הצאן, איש לפי כחו, יבא וירעה בעמי". ואף משה לא בחנו הקב"ה אלא בצאן! אמרו רבותינו: "כשהיה מרע"ה רועה צאנו של יתרו במדבר, ברח ממנו גדי ורץ אחריו עד שהגיע לחסות, כיון שהגיע לחסות נזדמנה לו בריכה של מים ועמד הגדי לשתות. כיון שהגיע משה אצלו, אמר: 'אני לא הייתי יודע שרץ היית מפני צמא, עיף אתה'. הרכיבו על כתיפו והיה מהלך". אמר הקב"ה: "יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך, חייד, אתה תרעה צאני ישראל". הוי, **וּמִשֶׁה הָיָה רֹעֵה**" (שמות ג) (שמות רבה ב ב). ולכאורה איזו שייכות יש לרעיית עדר עם העמדת עם ישראל ולמלכות בית דוד, הרי לא רק הברל של כמות ואכות

מחובת האדם לשאוף לגדולות ונצורות בתורה ובשלמות הנפש ולהגביה לבו בדרכי ה' ולתבוע מעצמו תמיד על כך; 'שכל אחד ואחד מִיִּשְׂרָאֵל חַיִּיב לומר: 'מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אברהם יצחק ויעקב' (תנודב"א רבה כה). אך יחד עם זאת יזהר לבל יסיח דעתו מהדברים הנוגעים לחיי יום יום שהם נראים כקטנים בעיניו וכתביב: "עֹזֵן עֲקָבִי יִסּוּבְנִי" (תהילים מט ו). ואמרו חז"ל: 'עונות שאדם דש בעקביו בעולם הזה, מסובין לו ליום הדין' (ע"ז יח.). וע"ז כתיב: "וְהָיָה עֲקֵב תִּשְׁמְעוֹן". והנה כשנלחם עם שונא והשונא מסובב אותו מכל העברים, אזי הסכנה גדולה למאד גם אם אין השונא חזק כ"כ וזהו שאמר דוד: "עֹזֵן עֲקָבִי יִסּוּבְנִי" עונות הקלות שאדם דש בעקביו "יִסּוּבְנִי" מסבכים אותו מכל צד בשעת הדין ומה גדולה הסכנה לאדם מצד זה.

והנה יש הרבה דברים שאצלנו אינם אפילו בגדר קלות, רק נחשבים כמו מילי דעלמא ובאמת הם חשובים מאד לכל מצבו הרוחני של האדם, הנה אנו מזלזלים בענין הנהגת דרך ארץ וההנהגות הפשוטות של חיי יום יום, שעליהן אמרו ז"ל: 'א"ר ישמעאל בר רב נחמן: "עשרים וששה דורות קדמה דרך ארץ את התורה. ה"ה": "לְשֹׁמֵר אֶת דְּרֹךְ עֵץ הַחַיִּים" (בראשית ג כד). "דְּרֹךְ" זו דרך ארץ. ואח"כ "עֵץ הַחַיִּים" זו תורה' (ויקרא רבה ט ג). אבל האמת היא שדברים הללו מלמדים על מהותו של האדם ונוגעים מאד לכל מצבו הרוחני.

ואז"ל: "ה' צְדִיק יִבְחֵן" (תהילים יא ה) 'ובמה הוא בוחנו? במרעה צאן! בדק

בירור הדברים על חוט השערה

"וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן אֶת הַמְּשָׁפְטִים הָאֵלֶּה" וכתב הרמב"ן: 'והזכיר את המשפטים האלה' להזהיר מאד במשפטים, כי לא יהיה עם רב כלו נוהר במצוות כלן שלא יחטאו בהן כלל, רק במשפטים יעמידו התורה' (דברים ז יב).

משפט - היא אחת ממידותיו של הקב"ה, מידה כשאר המידות כגון חסד ואמת והיא המידה המכריחה משפט שזהו מהותה.

יסוד המשפט - הוא בירור הדברים!

כתוב: **"וּנְשָׂא אֶהְרֹן אֶת מִשְׁפַּט בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַל לְבוֹ לִפְנֵי ה' תְּמִיד" (שמות כח ל) וכתב רש"י: 'דבר שהם נשפטים ונוכחים על ידו, אם לעשות דבר, או לא לעשות' היינו שמשום זה נקרא משפט. וכן כתיב במשכן: **"וְהִקְמַתְ אֶת הַמִּשְׁכָּן כְּמִשְׁפָּטוֹ אֲשֶׁר הִרְאִיתָ בְּהָר" (שמות כו ל) פירושו: בכל הדקדוק והבירור עד כחוט השערה זהו **"כְּמִשְׁפָּטוֹ". שבירור ולבון הדברים - נקרא משפט.******

במשפט נאמר בהרבה מקומות: **"וּבְעֶרְתָּ הָרֶעַ מִיִּשְׂרָאֵל" (דברים יז יב). דיסוד המשפט - הוא ביעור הרע. לצרף לזכך ולטהר הדברים מכל סיג ומכל פסולת, לבער הרע לגמרי מבלי השאיר שמץ ממנו וזהו יסוד העונש. שאין המוסר שהקב"ה מייסר את ישראל, מוסר נקם ומכת אויב, אלא מאהבה שהוא אוהב אותם כאב את הבן. שדרך המשפט הוא לנקות העולם מן הרעות ע"י עונשים וזהו כל ענין הגיהנם שהוא רק כור המצרף ומזכך.**

וכל עונשי ומשפטי התורה שנמסרו לדיינים, כל עבודתם הוא גם כן, אך ורק על יסוד זה. חלילה וחלילה אין כאן שייכות לנקימה ונטירה, רק זה נובע מסוד המשפט. **חז"ל חייבו את קרובי הנהרג לשאול בשלום הדיינים (בסנהדרין מו.) בכדי להראות שאין להם שום טינא ושנאה עליהם, משום שבמשפטי התורה הפסק דין יוצא בכל מידת האהבה והרחמים, מבלי שום נטיה עצמית קלה של הדיינים, אלא משום התכלית של ביעור הרע.**

הרמב"ן כתב: שהתורה כפלה הרבה פעמים אזהרותיה על משפטים, משום ד'רכי לב יתמהו', למה זה נהרג הרוצח? כיון שהנעשה אין להשיב. והוא משום שאינם יודעים מיסוד המשפט, **'ועוד כי רבים ירחמו מלסקול האיש ולשרוף אותו אחרי שנעשית העבירה' (דברים ז יב) והרמב"ן מכם בשם: 'שׁוֹטִים וּטְפָשִׁים', שאילו ידעו מהותו של משפט, מהותו של עונש, היו יודעים שבמשפט אין מקום ליתורים, אין מקום לרחמים וחמלה, כיון**

מכוונים נגד העולמות העליונים. ובציצית יש ענין החכמה דשייך לכסא הכבוד ומזה הטעם פעולות האדם מגיעות ומשפיעות בכל העולמות בין לטוב ובין למוטב ומכל שכן שבזה העולם עצמו מכוונים המעשים זה נגד זה וענינים הנראים קלים מכוונים בשרשם נגד דברים שהם למעלה ראש.

אמרו במשנה: **'אמר להם: 'צאו וראו איזוהי דרך ישראל שידבק בה האדם'... רבי יוסי אומר: 'שכן טוב' (אבות ב ט).** ולכאורה **'שכן טוב'** הוא רק ענין של דרך ארץ הנוגע לפרקים לבין אדם לחבירו והלא כאן נתכוונו חז"ל לדרך כללית שיבור לו האדם, אבל באמת לא כן הרבר, דהלא חלק גדול מעסקי האדם הם עם שכיניו ואם הוא **'שכן טוב'** ודעתו נתונה לטובת זולתו ולהזהר מכל נזק לחבירו, הרי נעשה בעל חסד ומסודר בעניניו וגם מתרגל להיות גודר בתנועותיו ולא להיות מופקר בהליכותיו והוא נותן דעתו לטובת כולם, שלא יהא במעשיו ובהנהגתו שום דבר העלול לגרום לאחד מהם נזק, או אפילו הרגשה לא טובה, נמצא שהוא תמיד במצב של זהירות ושימת לב שלא לפגוע בחבירו ועי"ז הרי מתעלה בכלל, כי נקל מאד לבוא מזה להיות מבקש טובת חבירו ונמצא ד'**שכן טוב'** הוא באמת ענין כללי וכמו **'עין טובה' 'לב טוב'** לאידך מ"ד.

ובזה מובן היטב זה שאמרו: **'אמר רב יהודה: 'האי מאן דבעי למהוי חסידא, לקיים מילי דנזיקין' (בבא קמא ל.) (מי שרוצה להיות חסיד שידקדק בהלכות נזיקין). ולכאורה מובנים דברי חז"ל; 'מילי' (על הנהגות) דאבות' הלא הם כל המידות הטובות השנויות שם ו'מילי' (אבל הלכות) דברכות' הרי גדרם הודאה להבורא והכרת טובתו בתכלית ובאמת הם מעיקרי החסידות, אבל זהירות מלהזיק למה הוא מעיקר החסידות? ולפי מה שנתבאר: הרי מובן היטב, דהכונה היא לתת דעתו על טובת חבירו כדי להיזהר מכל עניני נזק האפשריים.**

ביותר צריך להיזהר מנזק הרבים ומכל גרמת נזק לרבים. ואמרו בגמרא: **'עד מתי שומר שכר חייב לשמור? עד כדי ה'הייתי כיום אצלני ח'ב וק'רח פל'ילה" (בראשית לא מ) (ב"מ צג.). ומקשה שם: 'ומשני; בחזוני מתא'. הרי דבנוגע לרבים, גרדי החיוב חזקים ביותר. וגזל הרבים חמור יותר! ומכל שכן בנוגע להפסד רוחני של הרבים. וכלל הדברים; **"וְעִיר פְּרָא אָדָם יָגֵד" (איוב יא יב) ובהנהגה של דרך ארץ וסדר, יתחנך לגדור את הפראות שלו. וכל מה שמתרגל יותר, הרי נותן יותר ויותר דעתו על טובת חבירו וטובת הכלל ובה זה הוא מתרומם במחשבתו ובמעשיו. (משנת רבי אהרן).****

שמהותו הוא ביעור הרע. לפי"ז יבורר לנו: שאוה"ע לא יוכלו לידע ממשפט בשום אופן! ואי אפשר שישגו בזה מושג כל דהו ולכן נחשב התליין בעיניהם גרוע מהרוצח עצמו והעולם התרבותי משתדל להקל במשפטים ולעשות שם ויתורים ע"פ הרגשים של רחמים וחמלה והוא משום שבלי תורתנו הקדושה אי אפשר לידע כלל ממשפט. ורק הבורא יתברך הוא שנתן לנו את מידת המשפט, שהיא מידה של ביעור הרע מכל וכל, בצרוף וזיכוך בלי ויתורים ובלי חמלה וחנינה. וזהו שאמרו: **'כל האומר: הקב"ה ותרן - יותרו מעוהי' (שקלים ה א). דכיון שיסוד העונש הוא ביעור הרע וכל העונש הוא צרוף וזיכוך לאין שעור, א"כ לא שייך כאן ויתור כלל.**

ואמרו חז"ל: **"כָּלֵם אַחֲזֵי חֶרֶב" (שהש"ר ג ח) 'שהיו כולם שונים הלכה כחרב, שאם בא מעשה אל ידיהם, לא תהא הלכה קוהא להם' (רמב"ן בראשית מט י) בירור וזיכוך לאין שעור על חוט השערה ממש, שלא תהיה שום פשרה שום מצב בינוני, אלא להעמיד הדברים על חוט השערה, זהו היסוד של למוד התורה, באמת גם שכל הוא דין, ששכל הלא הוא ג"כ בירור הדברים וזה הריהו מהותו של דין.**

ענין הדיינים הוא ג"כ אך ורק בירור הדברים על חוט השערה, לקיים כל חומר הדין בדקדוק עצום ורב, כיון שכל יסודו הוא לבער הרע שלא ישאר ממנו שמץ וזכר. וזהו שכתב הרמב"ן: **"וַיִּדְבֹר מִשָּׁה אֵל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּצִיאוּ אֶת הַמִּקְלָל אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וַיִּרְגְּמוּ אוֹתוֹ אָבוֹ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָשׂוּ כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" כי טעם הכתוב לומר; כי כאשר דבר משה אל בני ישראל, הוציאו מיד את המקלל ורגמו אותו ועשו כן כל בני ישראל לשמור ולעשות כַּאֲשֶׁר צִוָּה ה' אֶת מֹשֶׁה" ולא לשנאת בן המצרי שנצה עם הישראלי, אלא לבער הפגום מתוכם'. דהפסק דין וקיומו היה, רק לבער ולברר הרע לקיום המשפט.**

ולפי"ז נמצא, שמשפט אינו ענין המסור לדיינים בלבד, דכיון שבארנו שיסודו הוא ביעור הרע, א"כ זהו באמת יסוד כל עבודת האדם. ורק שישנם דברים שנמסרו לדיין והוא הנהו בעל המעלה של ביעור הרע, אבל באמת מוטל על כל פרט ופרט מישראל לעשות משפט, אלא שאם לא ביער, הוא נמסר הדבר לדיינים, כמו שמצינו בהרבה מקומות בחז"ל: כגון גבי מילה, שאם לא מל אותו אביו מצוה על ב"ד למולו (קדושין כ"ט). שהחיוב הוא על אביו ורק אם לא מל האב, נמסר והוטל החיוב על הכלל כולו. ■

עלי הגיון

"וְהָיָה עֵקֶב תִּשְׁמְעוּן"

מדוע לא שמר משה את הלוחות הראשונים עד לאחר שחוטאי העגל ישפרו מעשיהם?

אינם מתקיימים בו כל התנאים של הלוחות הראשונים. לכן בלוחות השניים לא די בלמוד התורה פעם אחת, אלא כמו משה רבנו כך עם ישראל נדרש לפסל לעצמו לוחות, לכתוב עליהם את דבר ה' ולהכשיר את הלב ללמוד התורה, ליגיעה ולשינון.

מכאן ברור שחששו של משה אין לו עוד מקום בלוחות השניים, שכן הכל נעשה בהן רק לפי ערך מעלתו של האדם, ביראת ה' ובמדות, בקנין התורה ואם לא ינהג כראוי תשתכח התורה ממנו. ■

עלול לצאת חלול הקדש, שאף אדם המגואל במעשים רעים יהיה בקי בכל בתורה. לכן בקש לשבור את הלוחות. והוסיף רבי שמעון שקופ זצ"ל ואמר: ש ה ס ג ו ל ה ש ה י ת ה ט ב ו ע ה ב ל ו ח ו ת ה ר א ש ו נ י מ ה י א מ כ ה ה י ו מ ע מ י ד י מ ה א ו ת י ו ת ש ל א י ה י ו פ ו ר ח ו ת ב א ו י ר ב ש ל ה י ו ת מ ע ש א א ל ו ק י מ . א ב ל ה ל ו ח ו ת ה ש נ י י מ ש ה י ו מ ע ש א ב נ י א ד מ , ש ה ר י א מ ר " ה ' א ל מ ש א פ ס ל ל ה ' (ש מ ו ת ל ד א) ש ו ב

בעל הטורים אומר ש"עקב" הוא רמז למאה שבעים ושתים תיבות שבעשרת הדברות. ואכן בפרשה מתוארת שבירת הלוחות. "וְאֵתֶּפֶשׁ בְּשַׁנֵּי הַלְּחֹת וְאֶשְׁלַכֶם מֵעַל שְׁתֵּי יָדָי וְאֶשְׁבֵּרֵם לְעֵינֵיכֶם" (דברים ט ז). רבי שמעון שקופ זצ"ל שואל בהקדמה לספרו 'שערי יושר': מדוע שבר משה את הלוחות הראשונים, האם יתכן שסבר שמחמת חטא העגל ישראל שוב אינם זקוקים לתורה? ומדוע לא שמר את הלוחות עד שישפרו מעשיהם וממילא לא היה צריך לבקש מהקב"ה שיתן לו לוחות שניים? אלא שהגמרא במסכת עירובין אומרת: 'מאי דכתיב: "קרות על הלחת"?' (שמות לב טז) אלמלי לא נשתברו לוחות הראשונות, לא נשתכחה תורה מישראל' (עירובין נד). כלומר: בלוחות הראשונות היתה סגולה שאם למד אדם פעם אחת תורה, הוא לא היה שוכח אותה. משה רבנו שראה את העם בחטא העגל חשש שמשום הסגולה הזו שבלוחות

מעשי גדולים

"ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ..."

ההלכה היא; כי לתפילה בצבור די בששה מתפללים ובארבעה שיצטרפו למנין. ואילו לזימון בשם ובמלכות בברכת המזון כדי לומר; 'נברך לאלוקינו שאכלנו משלו' צריכים שבעה סועדים ומותר לצרף רק שלשה

הכניס אברהם אבינו אפילו את הנכרים תחת כנפי השכינה ש'לאחר שאכלו ושתו, עמדו לברכו, אמר להם: "וכי משלי אכלתם?! משל א-ל עולם אכלתם! הודו ושבחו וברכו למי שאמר והיה העולם" (סוטה י:). "אם נכרים הגיעו להכרה בבורא, בדרך זו, איך זה לא קורה ליהודים?" - שאל אותו יהודי את האדמו"ר מקוצק.

"ואני" - השיב לו רבי מנדלי "לא מבין איך יהודים אינם מגיעים ליראת שמים לא מהברכה, אלא הרבה לפני בעת האכילה?" שהרי כבר נאמר בישיבה: "ידע שור קנהו וקמור אבוס בעליו ישראל לא ידע עמי לא התבונן" (ישעיה א ג). ■

רבי ישראל מסאלנט, מחולל תנועת המוסר, נשאל מדוע החמירה ההלכה בברכת המזון יותר מבתפילה והשיב בחשיבתו המוסרית כי הבחנה הלכתית זו נעשתה כדי ללמד אותנו מוסר השכל על חשיבות היחסים שבין האדם לחברו. מכאן נלמד כלל שעד שאנחנו דואגים להוסיף יהודי אחד לתפילה, צריכים לדאוג שלעוד יהודי יהיה מה לאכול.

מסופר על יהודי שבא אל רבי מנדלי מקוצק ואמר לו: כי הוא אינו מבין את אלה שאינם מגיעים ליראת שמים כשהם מברכים ברכת המזון לאחר הסעודה, והרי הגמרא במסכת סוטה מתארת לנו שברך זו

פרשת 'עקב'

"ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך
על הארץ הטובה אשר נתן לך"

ההודאה על הארץ ועל המזון

פנינים לפרשה

כיצד נרמז ענין התשובה במלה "נְעִטָה"? שואל בעל ה'חפץ חיים' בספר 'אהבת חסד' (חלק שני יא).

יתכן שהכוונה בזה למלחמה בעיקר כחו של היצר שהוא הטעיית האדם באומרו לו: 'היום אין לך פנאי ללמוד ולעסוק במצוות ולהתבונן בנפשך כיצד לקיים את התורה. עשה זאת מחר, או ביום אחר שבו תהיה פנוי מטרדותיך'. כאשר יבוא האדם ביום המחר לקיים את מצוות התורה וללומדה ישוב היצר וינסה לדחות את המעשים הטובים ליום אחר. וכך נמשכים הדברים במשך כל ימי חיי האדם. על זה נאמר:

"אל תאמר לרעיך לך נשוב וימחר אָתָּן נִישׁ אַתְּךָ" (משלי ג כח). שלמה המלך רומז כאן על היצר הטוב שהוא ידירו האמיתי של האדם לעומת היצר הרע שדוחה את האדם מיום ליום. על כך רמזה גם התורה באומרה: "היום הנה ה' אלקיך מצוה לעשות את החקים האלה ואת המשפטים ושמרת ועשית אותם בכל לבבך ובכל נפשך" (דברים כו טז). וכן אמרו חז"ל: 'ישוב היום שְׂמָא יְמוֹת לְמַחֵר' (שבת קנג).

ואמר גאון אחד שעל האדם

לשער בנפשו שלשה דברים:

- א. שלא נותר לו לחיות, אלא יום אחד בלבד.
- ב. שאין לו ללמוד, אלא פרק משניות אחד, או דף גמרא בודד (כלומר: הדבר שאותו הוא לומד כעת).
- ג. שהוא היהודי היחידי עלי אדמות ובו תלוי קיום העולם.

ההתבוננות בג' דברים אלה מזרזת מאד ומסייעת להתגבר על היצר, (הואיל וטבעו של היצר להרפות ידי האדם על ידי טענות הפוכות משלשה אלה.) לדברי היצר יש לו עוד ימים רבים לחיות ואל לו להזדרז בלמודו שכן בלאו הכי יאלץ לעמול זמן רב עד שיגמור המסכתא. וכמו כן בודאי ישנם רבים המחזיקים את העולם על ידי למודם.

ישיאך רוב ראותך אותם ואורך רגילותך בהם, על עזיבת התימה מהם. ותהיה קדימת ידיעתך אותם מחייבת שתקל בהם בעבור שהיית רגיל בהם. (שער

חשבון נפש, חשבון כג).

כל סעודה היא, אם כן, בריאה חדשה של עולם ומלואו ולכן צריכה ההודאה להיות על הכל - 'על הארץ ועל המזון' (ברכות מט).

השאלה התמידית; "נְעִטָה.. מָה ה' שֶׁאֵל מַעֲמָךְ"

"נְעִטָה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֶׁאֵל מַעֲמָךְ"

"אין 'נְעִטָה', אלא, תשובה שנאמר: "נְעִטָה יִשְׂרָאֵל מָה ה' אֱלֹהֶיךָ שֶׁאֵל מַעֲמָךְ.. (דברים י יב) (בראשית רבה כא).

'תנו רבנן: סדר ברכת המזון כך היא; ברכה ראשונה, ברכת הזן. שניה, ברכת הארץ. שלישית, בונה ירושלים. רביעית, הטוב והמטיב' (ברכות מח:). בתום סעודה דשנה שהגיש ראובן לשמעון אורחו, קם האורח כדי להביע את תודתו ואמר: 'הנני להודות למארחי על שהעמיד לרשותי מקום בביתו ונתן לי כסא ושלחן, כלים ובהם מטעמים שונים וכו'. אין ספק, אומר הג"ר בן ציון ברוק זצ"ל בספרו 'הגיוני מוסר' (ג ריב), שאורח זה יראה כמהתל, לפי שלא ניתנו לו בית ורהיטים. הכל כבר היה מקודם לכן, כל מה שניתן לו היא ארוחה אחת. מהו איפוא המקום להכיר טובה על כל הנ"ל? בדומה לדברים אלה יש לתמוה על פשר הציווי להודות בברכת המזון לא רק על המזון שנאכל זה עתה, כי אם גם על הארץ?

להבנת הדברים נתאר לעצמנו אדם התועה במדבר שממה רחוק מן הישוב ואין לו כלום להחיות את נפשו. הרעב והצמא מציקים לו ואין לו מקום להסתר מפני השרב.

לפתע נחת מטוס וממנו מוציאים בית מלא בכל טוב, שלחן, כסא וכל מיני מעדנים ומאכלים טובים ומשקאות ואומרים לו: 'ראה, כל מה שהבאנו, בשבילך הבאנו, קום נא ואכול ותשבע נפשך ותהנה'. במקרה כזה האם תספיק ההודאה שיאמר בתום סעודתו על המזון? או שמא צריך להודות על כל פרט ופרט, שכן הכל חדש הוא למענו ובשבילי.

והנה הקב"ה מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית. בכל יום ויום הבריאה כולה חדשה היא ולא כפי שהורגל האדם לראותה כדבר ישן. בעל 'חובת הלבבות' אומר: 'ואל

ממושך, נרכש על ידי החושים בקלות ובתוך זמן קצר ביותר. ולמעשה, דבר המושג על ידי החושים, אינו נזקק כלל להשגה שכלית.

אדם העומד, למשל, בפני אריה שואג חש פחד נורא בלא שיזדקק לשום חשבון שכלי. אמנם פחדו נובע מידיעת שכלו שהימצאות ליד אריה היא מסוכנת מאד, אך בראותו את האריה כמו עיניו לא נשאר אצלו מקום לחשבון שכלי מרוב פחד. אדרבה אם עדין יש לו אפשרות לחשוב על סבות הפחד, הרי זו ראייה שקיים חסרון בהפעלת חושיו ובהתעוררותם.

לכך התכוון אנטיגנוס בדבריו: תחילה הוא הורה 'אל תהיו כעבדים...' ואם תאמרו כיצד נוכל לקיים ציווי זה? התשובה: - 'יהי מורא שמים עליכם'. לכשתחושו בנפשיכם פחד ומורא מה' יתברך, לא תעלה בדעתכם שום מחשבה אודות הפרס. לפי שכאשר מתעורר החוש אין צורך בידיעת השכל וממילא מתבטלת הידיעה השכלית ביים רגשות הפחד.

מעשה נבין גם להיפך. תינוק חסר דעה עשוי שלא לפחד כלל מאריה הנצב לפניו, לעניות דעתו יש לפחד מכלב נובח יותר מארי העומד לפניו במלוא קומתו. לפיכך צריכים הוריו להזהירו ולהסביר לו את גודל הסכנה כדי לעורר בו את חושי היראה הספונים בו.

זה מה שאמרו חז"ל: 'לעולם יעסוק אדם בתורה ובמצוות אפילו שלא לשמן, שמתוך שלא לשמן בא לשמן' (נזיר כג:), כי ברוחניות תחילת דעתו של אדם היא כשל תינוק אשר מיראים אותו בעונשים ומזרזים אותו על ידי פרס. אך ככל שהוא מתבגר הוא מבין יותר את עניני טובתו ורעתו ובסופו של דבר הידיעה הופכת לחוש. ■

מקשים העולם, הרי משה רבנו אמר דבריו לבני ישראל ולגביהם יראה אינה דבר קטן ואם כן חוזרת שאלת הגמרא למקומה - 'אטו יראה מילתא זוטרתא היא?' עוד יש להתבונן; אומר הגר"ל חסמן בספרו 'אור יהל' ג': שפתח הפסוק ב"לִלְכַת בְּכָל דְרָכָיו וְלֹאֲהֲבָה אֹתוֹ..". דהיינו: את כל יסודות התורה עד המעלה הגבוהה ביותר. כיצד מתאימה אם כן הפתיחה? "מה ה' אלקיך שאל מעמך" - שמשמעותה 'מילתא זוטרתא'!

לביאור הענין יש להקדים את מאמרו של אנטיגנוס איש סוכו: 'אנטיגנוס איש סוכו קבל משמעון הצדיק. הוא היה אומר: "אל תהיו כעבדים המשמשין את הרב על מנת לקבל פרס, אלא הו כעבדים המשמשין את הרב שלא על מנת לקבל פרס ויהי מורא שמים עליכם" (אבות א ג). יש להבין לשם מה הוסיפה המשנה את ההוראה 'יהי מורא שמים עליכם'? ועוד, הרי מוכח מכמה מקומות שאין להתעלם מענין שכר המצוות ועונש העבירות ואדרבה, יש לתת את הדעת ולהתבונן בענין שכר ועונש. ואם כן, כיצד יוכל אדם לקיים את שני הדברים; מצד אחד לדעת בהכרה ברורה שיש שכר לעבודתו ועם זאת למלא את חובתו מתוך התעלמות מוחלטת מהגמול הצפוי לו ולעבוד 'שלא על מנת לקבל פרס'?

התשובות לשאלות אלו נמצאת בדברי אנטיגנוס עצמם; 'יהי מורא שמים עליכם'. שני כחות פועלים באדם - השכל והחושים. יפה כחם של החושים מכחו של השכל, שכן בהתנגש שניהם יחד לא יוכל השכל לעמוד מול מה שחש האדם בפועל. גם כאשר שני כחות אלה פועלים בכיוון אחד, כחם של החושים בא לידי בטוי ביתר שאת, שכן, מה שמשיג האדם בשכלו ביגיעה רבה ובמשך זמן

עתה יתבארו היטב דברי המדרש שבראש מאמרנו. "ועתה ישראל" בא להזהיר את האדם לכל ילך שולל אחר טעות היצר הרוחה את הלמוד ואת ההתבוננות בקיום התורה לזמן מאוחר יותר. ובאה התורה ואומרת: "ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך". "ועתה" - בכל עת תחשוב מה ה' יתברך שואל מעמך עתה!

רעיון זה צריך ללוות את האדם בכל רגע מימי חייו. כאשר הוא קם למשל, בבקר ומתלבט אם ללכת לבית המדרש כדי להתפלל, או למלאכתו, באה הקריאה "ועתה ישראל" ואומרת: שבודאי ה' שואל מעמו ברגע זה ללכת להתפלל ולא להתעסק בחפצו קודם התפילה, כמבואר בגמרא: 'אמר רבי יונה: אמר רבי זירא: "כל העושה חפצו קודם שיתפלל, כאלו בנה במה" (ברכות יד.). אחרי התפילה חוזר האדם שוב ומסתפק אם ללמוד או לשוב לביתו, אף כאן התשובה; "ועתה ישראל" - לא לדחות! וכן אחרי הלמוד וכן אחרי האוכל וכן בשובו ממלאכתו.

ההכרה בגדולת ה' מביאה לידי יראה

"ועתה ישראל מה ה' אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה"

'אטו יראת שמים מילתא זוטרתא היא? והאמר ר' חנינא משום רשב"י: "אין לו להקב"ה בבית גנזיו אלא אוצר של יראת שמים, שנאמר: "יראת ה' היא אוצרו" (ישעיה לג ו). אין, לגבי משה, מילתא זוטרתא היא! דאר"ח: "משל לאדם שמבקשים ממנו כלי גדול ויש לו, דומה עליו ככלי קטן; קטן ואין לו, דומה עליו ככלי גדול". (ברכות לג:).

'נחמו'

"אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיך"

לא לחנם מכונה רבי גרשון 'מאור הגולה'

אתנו. על פי תקנותיו, גם הקב"ה, כל זמן שאנחנו מסרבים להיפרד ממנו, אסור לו לבחור אומה אחרת, והוא אינו יכול לגרשנו בעל כרחנו. וזה שנרמז גם בפסוק שבהפטרה. ■

כי לכן נקרא רבנו גרשון 'מאור הגולה', לפי שב'חרם' שתיקן האוסר על אדם לקחת לו שתי נשים ולגרש אשה בעל כרחה, האיר את הגלות וחיזק את התקוה שבסופו של דבר יאליץ הקב"ה להתפייס

השבת אנו קוראים בשניה משבע הפטרות הנחמה. בין הפסוקים שבה גם הפסוק בישיעהו: "אי זה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיך" (ישעיהו נ א). כאשר לפסוק זה אמר בעל ה'דרכי בינה'

גנזי המלך' מציג שאלות מעשיות שיש להן מענה בדפים הנלמדים במסגרת 'הדף היומי', עם ביאור 'חברותא'. למותר לציין שאין לסמוך על הנאמר בו לפסיקת הלכה

התרת עגונה על פי דיסקית

ז, רצו רע"ב) וכן שום אחד מהפוסקים לא כתב שמעידין עליו באלו. ונראה, שהפוסקים הללו סוברים שדברי הגמרא שאפשר לסמוך על הקשר בין גט לטבעת עם חותם היא רק כאשר המאבד מצאו בעצמו ומכיר הכיס וארנקי שלו בטביעות עין ו'נאמן במיגור', שהיה יכול לומר 'לא איבדתיו' ולכן, לגבי עדות אשה שמת בעלה, שאין לו נאמנות של 'מיגור', אין מעידין אפילו על כס ארנקי וטבעת.

ובשו"ת 'נודע ביהודה' קמא דחה דברי מרן הב"י בתשובה הנ"ל מהלכה. (חאה"ע לב) וכן בשו"ת 'ישועות מלכו' כתב: שהמנהג הוא להתיר את האשה להנשא על סמך כלים שאין אנשים משאילים וכדעת רוב הפוסקים. (חאה"ע כט לב)

גם בשו"ת 'חקרי לב' בד"ה ועם, כתב: שמה שכתב הב"י בתשובה דחיישינן לשאלה אף בכלים דלא מושלי אינשי - כל הבאים אחריו, מהרי"מ"ט ומהר"ש וה'פני משה' ו'סדר אליהו רבה' ושאר רבני האחרונים, דחו דבריו. ולית דחש לה (חאה"ע יב דכ"ו ע"ג) ע"ש. וכן העלה הגאון מהר"ח פלאג'י בשו"ת 'חיים ושלום' ח"ב, שאין לחוש לחומרת הב"י בתשובה זו.

(סי' ב דכ"ו רע"ג)

וכתב שם בתשובת 'ביע אומר': שבדיסקית על צואר החלל, אף למרן הב"י לא חיישינן לשאלה, הואיל וכל תכלית נשיאת הדיסקית אינה אלא למטרת זהויה הנושאה ואינה ראויה לשום תשמיש אחר ומי פתי יסור הנה להשאילה לחבירו ולא יחוש לתקלה פן יפול חבירו במלחמה ויחשבו עליו שהוא עצמו נהרג! ואין זה דומה לכיס ולארנק ולטבעת שמשמשים בהם לצרכים אחרים.

ויש לצרף להיתר גם את דברי 'המרחשת': ח"ב, שאף לדעת מרן הב"י דחיישינן לשאלה גם בכיס ארנקי וטבעת, הרי זה רק כאשר יש לו לבעל 'חזקת חי', אבל ביורד למלחמה ולא חזר, שהורעה 'חזקת חי' שלו, לדברי הכל לא חיישינן לשאלה בכלים אלה. (סי' ז ב) ■

עם החוטם', אע"פ שיש סימנים בגופו ובכליו ומבואר בגמרא: שאי אפשר לסמוך על סימני כליו כי שמא השאילים הבעל להרוג הזה ואין הוא הבעל בעצמו וכן פסק מרן: מצאוהו הרוג או מת, אם פדחתו וחוטמו ופרצוף פניו קיימים והכירוהו בהם שהוא פלוני, מעידין עליו. ואם ניטל אחד מאלו, אע"פ שיש להם סימנים מובהקים ביותר בכליו אינם כלום, משום דחיישינן לשאלה. (ש"ע אה"ע יז כד)

הרי במה דברים אמורים, בכלים רגילים. אך הדיסקית היא דבר שאין רגילים להשאילו ומבואר בגמרא לקמן שאם מצא אדם גט אשה כאשר הגט קשור בכיס או בארנק או בטבעת עם חותם, שהם דברים אשר אין דרכו של אדם להשאילם, אפשר לתת את הגט הקשור לדברים הללו, כי יש בכך סימן מובהק שהם שייכים למי שאיבד אותם. ואם כן, הוא הדין לגבי זהויה החלל אפשר לסמוך על הדיסקית, כיון שאין דרך בני אדם להשאילה.

אך לפי דברי מרן הב"י בתשובותיו לחלק 'אבן העזר': יש לכאורה לחשוש, כי הוא כתב שם, שהרי"ף והרא"ש הביאו את דין המשנה בסתם, דהיינו: שאין מעידין אע"פ שיש סימנים בגופו ובכליו. ולא כתבו שבטבעת ובכיס ובארנקי שלו כן מעידין עליו. (דיני גוי מסיח לפי תומו

מערכת 'חברותא' מיוחדת 'גנזי המלך'

שאלה: האם אפשר להתיר לעגונה להתחתן על סמך זהויה שנעשה באמצעות דיסקית אשר נמצאה על צואר החלל?

תשובה: הוהווי העיקרי הנדרש בהלכה הוא: הכרת שני עדים את הפנים ואת החוטם, בתוך ג' ימים להריגת החלל. משנה: 'אין מעידין אלא; על פרצוף פנים עם החוטם, אף על פי שיש סימנין בגופו ובכליו, אין מעידין אלא עד שתצא נפשו. ואפילו ראוהו מגוייד וצ'לוב והחיה אוכלת בו, אין מעידין, אלא עד ג' ימים. ר' יהודה בן בבא אומר: 'לא כל האדם ולא כל המקום ולא כל השעות שוין' (יבמות קכ.).

אך יש לדון כאשר פני החלל אינם ניתנים לזהויה, האם אפשר לזהותו על פי דיסקית העשויה ממתכת והתלויה בשרשרת על צואר החלל ואשר חקוקים בה שמו ושם משפחתו ומספרו האישי.

וכתב בשו"ת 'ביע אומר' חלק ו - אה"ע סימן ג:

'בעדות רגילה על מיתת הבעל צריך העד להעיד כי הוא מכיר את שם המת ואת שם אביו. אך כאשר נעשה הזהויה באמצעות הדיסקית, הרי אף על פי שלא נזכר בה שם אביו, בכל זאת הסכימו הרבה מגדולי האחרונים ששם משפחה מועיל במקום שם אביו וכמבואר בשו"ת 'מהרשד"ם' (חאה"ע לה), ששם המשפחה עדיף משם אביו, כי שם אביו, כגון ראובן בן יעקב, הרי יש אנשים רבים בעולם כשם הזה ולכן שם משפחתו עדיף על שם אביו.

ואף לדברי המחמירים, הרי כאן שבנוסף לשם החלל ומשפחתו יש גם מספר אישי שלא נמצא עוד אחד במספר זה בצבא, הרי זה נחשב לסימן מובהק ביותר ומועיל אפילו במקום שם עירו.

ומה ששנינו לקמן: (יבמות קכ.). ש'אין מעידין אלא על פרצוף הפנים

רחוב האדמו"ר מקוצק 41 בני ברק

להודר בקדש

למבירה

ספרי תורה מהודרים

שנכתבו ע"י סופרים מומחים, וראי שמים בכתב ספרדי, בית יוסף והאר"י

מבצע מיוחד

כל הרוכש ספר תורה עד ראש השנה יקבל ארגז מהודר (או עצי חיים ומעיל)

לפרטים והזמנות נא לפנות לשי

052-80-777-22

מרפאת שיניים שן וחסד

בדיקה ויעוץ מקצועי ללא תשלום

נוסד בשנת 1982

◆ כתר חרסינה 575 ש"ח

◆ שתל 490 ו1 ש"ח

◆ תותבת גמישות ללא וים 2.990 ש"ח

◆ ישור שיניים החל מ-4.800 ש"ח

רח' רבי עקיבא 44 ב"ב פינת הרב קוק

052-8448443 ◆ **03-5794757**

מפש בן הזמנים עם "אוצרות חיים"

בבית הארחה שדה יואב

ההרשמה לראש השנה החלה

גלאט חלק משגיח צמוד

בהשתתפות:

- הרב ישראל ברגר שליט"א
- הרב אורי יצחק שליט"א
- הרב יחיאל קארו שליט"א
- הרב אלקנה אליאסי שליט"א
- הזמר אביעד גיל
- הזמר אמיר אליהו
- ילד הפלא מידד טסה
- הופעה עם שאול חיון
- להטוטן שמעון
- דוד החקיקין ועוד...

פנסיון מלא

הרצאות מרתקות אומנים

פעילות עניפה לילדים

מרחבי דשא גדולים

בריכת שחיה

כניסה לחמי יואב

מתנפחים ועוד...

מסלול ב'	מסלול א'
מיום ראשון-תמישי	מיום ראשון-תמישי
כח' באב - ב' באבול	כח' באב - כה' באב
12-16/08/07 (למנינם)	5-9/08/07 (למנינם)

לפרטים "אוצרות חיים"

050-3131740/1 **03-6880091**

יעמדו על הברכה

- סוגיה בת רובי לפרנסה ובריאות
- יצחק חי בן משאלה שרה בריאות הגוף וישועות גדולות
- לעילוי נשמת יהב בת נתנאל אשואל
- עמיאל בן מרגלית ועינב אור בת אלישבע לזרע של קיימא מהרה השנה
- רחל מלכה בת אסנת רפואה שלמה
- לימור בת בת-שבע זיווג הגון ושלא תהיה עליה שום הקפדה
- מסעודה בת ליזה רפואה שלמה
- מארקו בן אלירה יזכה להיות צדיק וירא שמים
- קרלו בן סונטה ברכה למשפחתו
- מרדכי בן רוזה בריאות וברכה למשפחתו
- דניאל בן אמה ברכה למשפחתו
- אלדו בן אנריקה יזכה לתשובה שלמה
- אלאונורה בת אדה רפואה שלמה
- אלברטו בן אלאונורה זיווג הגון
- מארקו בן מריזה רות יזכה להיות צדיק וירא שמים
- לעילוי נשמת רב שבתאי רפאל בן רוזה
- סטפנו בן פראנקה יזכה להרבק לתורה
- גיאני בן אלירה יזכה לחזור בתשובה שלמה
- הצלחה ברכישת הדירה ופרנסה טובה למשה בן מרים רפואה שלמה להרס בת ליאורה
- מישל בת אלאונורה תזכה להיות אשת חיל

כל המעונין לזכות ולהיות שותף

בהפצת **420,000** עמודי התורה של 'גנזי המלך' בכל שבוע,

יתרום **500** שקלים

לע"י רפואה, זיווג, הצלחה, פרנסה, זרע חי וקיים וכו'

ויקבל פרסום בקוביה כדלעיל.

050-6500666/03-6762226

כולם עוברים ל-CD/DVD/MP3

מבצע עד גמר המלאי

של כל קלטות הוידאו וקלטות הטייפ

של הרב אמנון יצחק

במחיר חיסול

עד ראש חודש אלול

כל הקודם זוכה!

'שופר' ארגון להפצת יהדות
רח' מתתיהו 10 בני ברק
טלפון להזמנת כמויות
03-6777779
התשלום באשראי בלבד

2 ש"ח

5 ש"ח